

Posudek na habilitační práci:

Randák, Jan: V záři rudého kalicha. Politika a husitská tradice v Československu 1948–1956. Praha 2015.

Předložená práce Jana Randáka představuje velice zajímavý autorský počín zaměřující se v obecném pohledu na principy, schémata a strategie politizace, respektive instrumentalizace dějin, konkrétně pak politizace husitské tradice v rámci poúnorového vývoje v Československu. Toto zastřešující téma knihy autor následně tematizuje v deseti víceméně samostatně ložených sondách, tematicky pokrývajících vyčerpávajícím způsobem jednotlivé oblasti artikulace husitské tradice v časovém rozmezí let 1948–1956, konkrétně pak v oblasti vědecké práce, politického jednání, organizace veřejných oslav režimu, didaktických strategií v rámci školní výuky, na úrovni mezinárodních aktivit poúnorového režimu a dále též ve sféře budování ideové základny pro myšlenku společné česko-slovenské minulosti, vytvářené ve snaze překonání traumat pomnichovského vývoje, či nalézání myšlenkových opor oří budování nově se rodící československé armády, jakož i v oblasti kulturní a osvětové politiky. Každá z těchto kapitol se opírá o autorův vlastní pramenný výzkum a pracuje adekvátním způsobem se stávající literaturou k tématu a zahrnuje. Snesené závěry a hypotézy lze považovat za validní a výrazně posouvající současný stav poznání v dané oblasti.

Zvláště oceňuji Randákův nestatický pohled na hegemonii moci a způsob, jakým pracuje s představou dynamického principu ovládnutí vytvářejícího soustavně prostředky legitimacy moci, přičemž jednou ze součástí této legitimacy bylo v Československu padesátých let aktivní využití do značné míry uměle vytvářeného odkazu husitského hnutí vědecky zpracovaného a následně komunikovaného směrem k veřejnosti (na všech dostupných úrovních) prostřednictvím revolučních kategorií. Randák tak z obecného pohledu předkládá ve svojí knize fascinující reflexi procesu, v rámci kterého se z určitého komplexu historických událostí stává nedílná součást oficiálního výkladu dějin ospravedlňujících přítomnost, přičemž se tento proces neomezuje na snahu podmanit si vládnoucí vědecké paradigma, ale jde podstatně hlouběji, jelikož usiluje o organické proniknutí do samotných základů kolektivní paměti společenství – v tomto případě moderního českého národa. Za dílčími badatelskými sondami, které autor v posuzované knize předkládá, lze tedy vysledovat proces, při kterém se historie mění de facto v mytologii ospravedlňující přítomnost a spoluvytvářející „novou“ českou, ba co více československou (!), kolektivní identitu. Myšlenka přímého vztahu mezi husitstvím a komunismem realizovaná v rámci výše uvedeného procesu přitom nutně vede k výsledku, kdy se komunismus jako jedna z hybných idejí českých národních dějin, stává neoddělitelnou charakteristikou kolektivní identity jako takové.

Randákova práce je v této rovině pozoruhodným příspěvkem k poznání možností instrumentalizace historie v rámci moderní politické propagandy a jako takovou ji lze vnímat jako memento odpovědnosti historiků a historiček, obecněji též všech vědců a

vědkyň zabývajících se výzkumem lidské společnosti a kultury, za utváření nejen objektivního pohledu na minulost, ale především přítomnost.

V tomto ohledu by nebylo jistě od věci, kdyby se autor tuto obecnější rovinu, která se na základě jím provedených výzkumů vyloženě nabízí k uchopení, hlouběji promyslel a rozvedl. Jedním dechem je však třeba zdůraznit, že to není nutnou podmínkou pro kladné přijetí jeho bezesporu kvalitní analýzy.

Lze souhlasit s autorovým konstatováním poměrně masivního úspěchu výše popsaného usilování – především díky jeho odrazu v realizaci kulturní a vzdělávací politiky vytvářené vládnoucím režimem. Jakkoli je zřejmé, že se po roce 1956 postupně mění akcenty „husitské“ rétoriky užívané v rámci komunistické propagandy (postupné potlačení budovatelské a od poloviny 60. let též válečnické role), plnila husitská tradice v rámci politické ideologie i nadále funkční roli, ostatně myšlenka samotná nezmizela z politické rétoriky ani po roce 1989, a to bez ohledu na novou kontextualizaci husitského hnutí v rámci polistopadové historické vědy. V této souvislosti se nabízí otázka, nakolik byl v 50. a 60. letech 20. století (a je doposud), úspěch, s nímž byla do struktur kolektivní identity moderního českého národa inkorporována „husitská komponenta“, skutečně úspěchem komunistické ideologie dané doby, a na kolik je spíše výsledkem, či přirozeným vyústěním procesu utváření české národní identity započatým de facto v 19. století? Z tohoto hlediska by si Randáková práce zasloužila doplnění o hlubší úvahu nad tímto tématem, které sice chronologicky pojednává hned ve třetí kapitole předložené práce, avšak otázku podstaty vztahu mezi obrozeneckým, prvorepublikovým a následně komunistickým úsilím vedoucím de facto – a možná paradoxně – tímtéž směrem, ponechává bez konkrétní odpovědi. Nic z těchto postřehů však nesnižuje celkový přínos předložené práce a její význam pro reflexi možných dopadů instrumentalizace dějin a jejího konkrétního využití v poúnorovém Československu.

Lze shrnout, že práce Jana Randáka „V září rudého kalicha. Politika a husitská tradice v Československu 1948–1956“ představuje zdařilé a vyzrálé dílo, které nadmíru splňuje požadavky kladené na habilitační spis v dané vědní oblasti. Nadto konstatuji, že práce vykazuje znaky vytříbených jazykových a stylistických kompetencí autora a dokládá jeho celkovou myšlenkovou vyzrálou a schopnost komplexního uchopení historického tématu. Práci tedy komisi vřele **doporučuji** k přijetí v rámci dalšího postupu habilitačního řízení.

V Ostravě 26. 3. 2019



Robert Antonín